

พุทธปรัชญาเถรวาท

Theravada Buddhist Philosophy

ตอบคำถามท้ายบทหนังสือเรียน
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

เฉลยแนวคำตอบ: คำถามท้ายบทที่ 4

1. จงอธิบายความแตกต่างของอภิปรัชญากับศาสนาว่าอย่างไร

- อภิปรัชญา: เน้นการใช้เหตุผล สติปัญญา และการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริงสูงสุดเกี่ยวกับโลกและชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยศรัทธาหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ
- ศาสนา: เน้นที่ศรัทธา (Faith) ข้อปฏิบัติ ศีลธรรม และมักจะมีการยอมรับในอำนาจศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้า เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและนำไปสู่ความหลุดพ้น

2. จงอธิบายพระพุทธศาสนามีแนวคิดใกล้เคียงกับอภิปรัชญาใดมากที่สุด เพราะอะไร

- พระพุทธศาสนามีแนวคิดใกล้เคียงกับ "เหตุผลนิยม" (Rationalism) และ "สัจนิยม" (Realism)

- เหตุผลเพราะ: พุทธศาสนาสอนว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นตามกฎแห่งเหตุและผล (อิทัปปัจจยตา) และยอมรับว่าโลกและสภาวะธรรมต่างๆ มีอยู่จริงตามธรรมชาติของมัน ไม่ได้เกิดจากการดลบันดาลของใคร

3. ปัญหาที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบ มีอะไรบ้าง และพระองค์ไม่ทรงตอบนั้นเพราะเหตุใด

- ปัญหาที่เรียกว่า "อพยากตปัญหา" (10 ประการ): เช่น โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง, โลกมีที่สุดหรือไม่มีที่สุด, ชีพกับสรีระเป็นอย่างเดียวกันหรือคนละอย่างกัน, สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไปแล้วเกิดอีกหรือไม่
- เหตุผลที่ไม่ทรงตอบ: เพราะปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของการคาดคะเนทางตรรกะที่ไม่นำไปสู่การดับทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบระงับ และไม่ช่วยให้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร

4. จงอธิบาย จิต เจตสิก รูป นิพพาน มีความหมายว่าอย่างไร

- จิต: สภาวะที่รู้อารมณ์ เป็นประธานในการรับรู้
- เจตสิก: สภาวะที่เกิดร่วมกับจิต ประดับแต่งจิตให้เป็นไปต่างๆ (เช่น ความโลภ ความเมตตา)

- รูป: สภาวะที่แตกสลายได้ด้วยปัจจัยภายนอก (เช่น ร่างกาย และวัตถุธาตุต่างๆ)
- นิพพาน: สภาวะที่ดับกิเลสและกองทุกข์สิ้นเชิง เป็นความจริงสูงสุดที่ไม่ขึ้นกับเหตุปัจจัย (อสังขตธรรม)

5. จงอธิบายข้อแตกต่างระหว่างอภิปรัชญาตะวันตกกับอภิปรัชญาเชิงพุทธปรัชญาว่ามีอะไรบ้าง

- ตะวันตก: มุ่งเน้นการถกเถียงเพื่อความรู้ทางทฤษฎี (Pure Speculation) ค้นหาว่า "ความจริงคืออะไร" โดยอาจไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต
- พุทธปรัชญา: เป็นอภิปรัชญาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ (Practical Metaphysics) ค้นหาความจริงเพื่อ "การดับทุกข์" และการเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต

6. จงอธิบายทรรศนะทางอภิปรัชญาของพระพุทธศาสนาว่ามีทรรศนะอะไรบ้าง

- ทรรศนะเรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)
- ทรรศนะเรื่อง ปฏิจจสมุปบาท (การอิงอาศัยกันเกิดขึ้นของสรรพสิ่ง)

- ทรรศนะเรื่อง กรรมและวิบาก (กฎแห่งการกระทำและผลของการกระทำ)

7. จงอธิบายทรรศนะอภิปรัชญาตะวันตกว่ามีลักษณะอย่างไร

- มีลักษณะเป็นการจัดกลุ่มความคิด เช่น จิตนิยม (ถือว่าจิตเป็นความจริงสูงสุด), สสารนิยม (ถือว่าสสารเป็นความจริงสูงสุด) และ ทวินิยม (ถือว่าทั้งจิตและสสารเป็นความจริงที่แยกจากกัน)

8. จงอธิบายข้อแตกต่างของอภิปรัชญาตะวันตกกับอภิปรัชญาพุทธปรัชญาว่ามีอะไรบ้าง

- (ข้อนี้คล้ายข้อ 5 แต่เน้นในเชิงโครงสร้าง): อภิปรัชญาตะวันตกมักแยกส่วนระหว่าง "ผู้รู้" กับ "สิ่งที่ถูกรู้" แต่พุทธปรัชญามองแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกันด้วยเหตุปัจจัย และเน้นว่าความจริงสูงสุดสามารถเข้าถึงได้ด้วยการฝึกฝนทางจิต (ภาวนา) ไม่ใช่เพียงการคิดหาเหตุผลเพียงอย่างเดียว

.....